

Ikdiena nav nemaz tik slikta

Maiju Kuzi

maniem jaukākiem projektā.

i vēl piedalās jūsu pro-

ams nekādu lielo plā-
es tikai gribējam kaut
tu tagad projekts iz-
i interesants. Mūsu
spēlē vairāki dažādu
gi. Saksophonists ir ita-
asists ir no Bahāmā,
bandūras mūziķis ir
ezatoru un ērģeles
arists ir dienvidslavs,
itamos instrumentus
is. Dziedātājas būs
s un arī pazīstamā
nda Maruta.

ti interesanti!

mūziķis pats dod savas
ederības mūzikas in-
ritumus, veidojot inte-
rovizācijas. Šāds pro-
rāt, varēja tapt tikai
tiska iedzīvotāju sa-
kā Toronto, kur visas
zīvo mierā un satīci-
ncertā ir gaidāma in-
publika, es dziedāšu
un arī ierakstu varēs
ās valodās.

īkotnes plāni ar šo pro-

am koncertēt vairā-
centros Kanadā un
ot Čikagu, Ņujorku,
ompaktdisku Latvijā.
su koncerts notiks
viešu centrā 23. feb-

icijas, kuŗu naivitāte
ai šarmanta, reizēm
imitīva, lai piešķirtu
t papildinājumu. Arī
a fotografija, uz ku-
notraipījies bērniņš,
skatās pasaulē caur
aules brillēm, ir me-
aistīta ar tekstu. Bet
eteica, ka māksla ir
patiesību? Un Kokto
īnš atzīst, ka melo-
udzi citi.

Juris Silenieks

"Pienākums nav mīlestība" -
Indras Gubiņas divpadsmitais ro-
māns iznācis 2001. gada beigās.
Romānā aprakstītas vairākas To-
ronto latviešu ģimenes laikposmā
no agra pavasara līdz jaungada sa-
gaidīšanai. Egles, Bērziņi, Lejas -
gan vārdi, gan šo ļaužu dzīve ir
latviska. Lai gan reizēm pieminē-
tā universitāte nav latviska un kai-
miņi ir nelatvieši, kopumā šī ir
trīmdas latviskā aprīte - koncerti,
dziesmu svētki, balles; arī laulības
vēl gandrīz bez izņēmuma notiek
tikai latviešu pašu saimē. Vieni-
gais, kas saiet kopā ar kanadieti, ir
vīrs, kuŗu mēs nekad nesastopam,
un viņš atstāj sievu Vitu pēc ilgā-
kaš "pišanās" ar citām sievietēm.

So darbu varbūt visprecīzāk va-
rētu saukt par sadzīves romānu, jo
Gubiņu visvairāk interesē cilvēku
attiecības. Romānā rādītas trīs pa-
audzes, lai gan no jaunākās sasto-
pam tikai Zintu, Leju mazmeitu,
jauku studentu, kas aprūpē vien-
tuļo "vectanti" Alīdu Bērziņu.
Zinta, varētu teikt, ir ideāla lat-
viešu jaunava - laipna, mīļa. La-
bāk pārstāvēta vecākā paaudze
(viens pāris un divas atraītnes) un
arī vidējā, no kuŗas nāk atstātā sie-
va Vita, kas šķiet vistuvāk romāna
"varonei" - ar viņu grāmatas
teksts sākas un beidzas.

Autore gan galvenokārt nerak-
sta no "vizinošās" perspektīvas,
bet pārmaiņus no Vitas, viņas mā-
tes Idas, Alīdas vai Ievas Lejas vie-
dokļa un redz notikumus to kon-
tekstā.

Tematiski romānā centrālā ir
laulības problēma, attiecības starp
vīriešiem un sievietēm, tāpat bēr-
niem un vecākiem, ciešā, bet ne
gluži gludenā saite starp Vitu un
Idu, sievietēm savā starpā, vien-
tulība, vecums, rezignācija un nā-
ve, attieksme pret pagātņi - vai un
kā to savienot ar tagadni. Laulības
ir gan laimīgas, gan nelaimīgas,
laimīgās varbūt visvairāk atmiņas.
Vitas un Idas saite parādīta ļoti
dzīvi un ticami, arī dalītās jūtas,
kas reizēm uznirst, neskatoties uz
dziļu tuvību. Te arī visspilgtāk un
izteiktāk atklājas grāmatas nosau-
kumā minētie vārdi - pienākums
un mīlestība (kur pirmais beidzas
un otrā sākas?).

Tā Vitā pēkšņi ieskanējies di-
vains vaicājums, vai viņa māti pa-
tiesi mīl. Vai tas nav pienākums,
kas viņas sien? Vai tad, kad bērns
ir pieaudzis un aizgājis savā dzīvē,
nebeidzas mātes mīlestība uz bēr-
nu un bērna mīlestība pret māti?

Šī problēmatika vijas cauri gan-
drīz visām romānā aprakstītajām
attiecībām, arī reālistiski parādīta-
jai Leju laulībai, kad Ieva nonāku-
si lielas izšķiršanās priekšā. Un
kur, piemēram, lasītājs iedalīs Zin-
tas gādību par Alīdu? Atmiņas,
jaunības mīlestības - cik ilgi tas
var noturēties, kad kļūst par ilūzi-
ju, par pretindi ikdienai, kas rei-
zēm šķiet bezgala nospiedoša, par
novecošanu, ko reizēm grūti pie-
ņemt (simpatiska arī autore at-
klātība par seksualitāti vecumā,
par kuŗu tagad tik daudz tiek ru-
nāts un rakstīts sakarā ar nesen rā-
dītajām filmām, kur šis temats iz-
tirzāts gandrīz šokējoši). Mēģinā-
jumi izbēgt no ikdienišķā parasti
neizdodas, piemēram, Idas iz-
braukums ar ārēji tīri pievilcīgo
Robertu Apogu, ar kuŗu viņa tomēr
neatrod istu cilvēcīgu kon-
taktu. Bet varbūt tieši pati ikdiena
satur dziļāko, labāko, noslēpu-
maināko - dārza kopšana, pasēdē-
šana virtuvē ar citām sievietēm,
daloties ne tikai ar krūzi tējas vai
glāzi vīna, bet dažreiz arī kādā
gandrīz vai mistiskā saskarē, sazi-
ņā, kas slēpjas aiz vienkāršās "pa-
sēdēšanas" pie galda. Kad Vita
skumst par to, ka viņas ar māti nav
daudz runājušas par "lielām
lietām", Ida atbild: "Tu saki, ka
mēs runājam tikai par ikdienu.
Bet tā taču ir ap mums un mēs
esam tajā. Mēs esam ikdienā iekšā
ar visu būtību."

Bet negribu atstāt grāmatas
saturu, jo arī spriegums par to, kas
un kā notiks, ir daļa no šī raiti un
saistoši uzrakstītā darba, kuŗā va-
loda ir tieša un nesamākslota. In-
dras Gubiņas romānā sastopamies
ar ticamiem cilvēkiem, kādus dro-
ši vien esam sastapuši savās emig-
rantu gaitās.

Grāmatu var pasūtīt no Mai-
jas Hinkles, 117 Northview Rd.,
Ithaca, NY, 14850; tālr.: 607-
273-1319.

Inta Ezergaile

Latv. Amerikā, 11. V 2002

Ieskatīšanās sievietes pārdzīvojumos Indra Gubiņa. Pienākums nav mīlestība. Apgāds Mežābele, Itakā

Grāmatiņa nav liela, tā aptver 163 lpp. Stāstījums iedalīts astoņās nodaļās.

Visu sacerējumu autore apzīmē par „Romānu”. Romānu lasot, kaut kādi gribas meklēt galveno varoni, kas piedzimst stāsta sākumā, veido ap sevi gan sekmīgas, gan nesekmīgas epizodes un mirst stāsta beigās, atstājot aiz sevis nostaigātu pilnu dzīves posmu lasītāja vērtējumam. Tas būtu „Romāns” klasiskajā izpratnē. Autore tādu varoni nav devusi, bet visu savu uzmanību pievērsusi, saprotamā kārtā, sievišķīgo attiecību analīzei, kas izpaužas dienišķās saskares veidos, gan priekos, gan bēdās, saistībā ar dzīvo un nedzīvo dabu.

Rakstniece, būdama realiste, savā darbā parāda, ka literatūra ir patiesāka par dzīvi, vienkārši aprakstot psiholoģiskas norises, ko cilvēki neredz, bet kas valda un nosaka darbības veidus, kā saskarē ar dabu, tā arī cilvēkiem. Rakstniece sekmīgi analizē dziļākās dvēseles nianšes, ko izsauc, galvenokārt, sāpīgie ikdienas pārdzīvojumi, neredzami un neatklāti pat vistuvākajiem cilvēkiem. Šī ziņā literatūra ir visaptverošāka un vissaprotamāka par reālo dzīvi, līdz ar to tā arī ir pārāka par visu patieso pasauli.

Tipiski, I. Gubiņas nedaudzī raksturi ir ziedu un mākslas mīlētāji. Ziediņš, vāzē vai dārzā, pārņests cilvēka jūtās, ieslēdz sevi pārdzīvojumu, kas ir mīlams vai noraidāms, kā sevi, tā arī blakus cilvēkā. Šos intīmos, cilvēka acīm neredzamos pārdzīvojumus, rakstniece mēģina pasniegt lasītājam caur savas dvēseles prizmu, izmeklētās situāci-

jās un izmeklētās vārdos.

Stāsts sākas ar divu materiāli labi situētu atraitņu pārdzīvojumiem, pēc to dzīves draugu pēkšņās aiziešanas mūžībā. Ida Egle un Alida Bērziņa ārēji ir pieticīgas un intelligentas sievietes, ko sabiedrība varētu pieņemt savā vidū, kā radoša, reāla darba strādnieces. Neskatoties uz to, ka abu minēto sieviešu garīgās saknes ir dziļi ieaugušas latviskajā dzīvē, tādu realitāti tomēr viņas nemeklē. Viņām patik gremdēties mākslinieka vizijās, lai gremdētu tanis arī visu cilvēku attiecības, negaidot sabiedrības spriedumus pozitīvā vai arī negatīvā nozīmē. Katra no viņām ir pasaule pati par sevi, un šai pasaulē viņas abas ir gatavas dzīvot, kā ar saviem priekiem, tā arī ar bēdām. Tas ir tas ko redz un arī izjūt lasītājs, un tas ir tas kas literatūru padara reālāku par dzīvi.

Daudz priecīgākas izjūtas parādās tad, kad autore analizē precētu pāru un viņu ģimeņu attiecības. Lai gan viss stāv it kā lielākā attālumā, radošais aspekts cilvēku attiecībās visobjektīvāk sevi apliecina vērotāja fiziskām acīm. Tomēr zināmu disonanzī lasītāja jūtās rada jaunības laiku romances, kas normālos apstākļos celtu nesaskaņas ģimenes dzīves atmosfērā.

Viriešu tipi romānā parādās kā negatīvi izaugumi. Kā piemēram: Roberts Apogs, kam trūkst virieša lepnuma pašos pamatos un kas ir gatavs dzīvot uz pārtikušo atraitņu lēses, attaisnojot sevi ar čaklu sniega šķūrēšanu. Tāds ir arī Pēteris, kas atstāj sievu un aiziet kaut kur neredzamā pasaulē, nedodot iemeslu savai sāpinošai rīcībai. Tāds ir Egons, kam otra cilvēka ģimenes svētu-

mi daudz neko nenozīmē, un uz to pašu pusi skatās arī Ansis Leja. Ar vārdu sakot, virieša garīgās dzīves pārdzīvojumos I. Gubiņa nav gribējusi iedziļināties. Raugoties no virieša perspektīvas, to arī var saprast.

Tomēr padarot literatūru reālāku kā dzīvi un dzīvi ietilpinot mākslinieka vizijās, mēs varam spēcīgi nogrēkoties, kā paši pret sevi, tā arī pret cilvēci vispār. Tāda tendence varētu izvērsties „Pārcilvēka” meklējumos un varoņu mākslīgā radīšanā. Divdesmitais gadusimtenis tam ir spilgts piemērs. Mēs redzējām mākslīgi izteiktus „varoņus” Staļina un Hitlera personās. Mēs redzējām Kārli Marksu, kas uzspieda cilvēcei savu dialektisko materiālismu, pārspilējo ētisko struktūru, kuŗā visas realitātes un visi reālie notikumi it kā ierindojās katrs savā vietā, radot nevajadzīgu un pārspilētu pretspēku cīņu, reizē iemiesojot visas „Pārcilvēka” īpašības vadonī. Un 20. g.s. spēcīgi tuvojās klasiskās traģēdijas beigu cēlienam.

Ar zināmu pārsteigumu var teikt, ka autore nekur nav atsaukusies uz reliģiskiem metiem savās ētiskās skaidrības meklējumos, kaut gan stāsta gaitā ļoti pēc tām prasās. Reliģijā vispilgtāk sastopas māksla un dzīve vienādos apmēros. Reliģijā šķīstās cilvēka dvēsele, skaidrojot arī cilvēku personīgās, acīm neredzamās attiecības.

Runājot par romānu „Pienākums nav mīlestība”, jāsaka, ka tas ir pozitīvs devums latviešu literatūrai. Autore ir izveicīga un pārliecinoša stāstītāja. Valoda gleznaina, bagāta un ar dzīvu izdomu apveltīta. Iesākot grāmatu lasīt, dažreiz ir grūti to noliikt pie malas, kaut vai uz īsu atelpas brīdi. Indrai Gubiņai pienākas augsta vieta latviešu literatūrā.

Grāmatu var pasūtīt no Maijas Hinkles, 117 Northview Rd. Ithaca, N.Y., USA, 14850-6039, cena \$ 16 (US), plūs 10 % sūtīšanas izdevumi. Tel. 607-273-1319.

T. Puisāns

joļu secībai. Nodaļu *Tavs celms* ievada celms ar gadu gredzeniem. Var arī to saistīt ar *absurdo telēki*, kur izlikta visa dzīve, bet, protams, Avens šos zīmējumus nav domājis tik burtiski. Ilustrāciju nodaļai *Paver aizkarus* varētu lasīt kā plīvojošu aizkaru vai kā lakatu apfītu ap galvu, kam nav sejas – patība tagad izplīvojusi pasaulē, nav vairs tik viegli noteicama. Pēdējā ilustrācija – vēstule ar parakstu un it kā sabiezinātu burtu ligzdu centrā. Bet burti nav pazīstami, salasāmi. Šī vēstule “jālasa” savādāk, konkrētāk. Kaut kas tur koncentrējas vai izdalās – centripetāls vai centrifugāls. Nevar pateikt, tāpat kā tekstos, kur no pagātnes pārdzīvojumiem, no etniskiem un mākslinieciskiem iespaidiem satinas identitātes kamols, lai atkal atvērtos, atdotos. Mijiedarbība starp tekstu un ilustrāciju nav statiska. Tā ir radoši ierosinoša.

Inta Ezergaile

Literatūras profesore Kornela (Cornell) Universitātē, Inta Ezergaile, ir publicējusi grāmatas par vācu 20.gs. rakstniekiem, arī grāmatu par latviešu rakstniecēm – *Nostalgia and Beyond: Eleven Latvian Women Writers* (1998).

BET VAI MĪLESTĪBA IR PIENĀKUMS?

Indra Gubiņa. *Pienākums nav mīlestība*. Itaka: Mežābele, 2001. 165 lp.

Nevis slinkojot un pūstot. Tā varētu raksturot Gubiņas sasniegumus, kuŗu vidū šis romāns ir viņas 25. grāmata – blakus citiem romāniem, stāstiem, dzejoļiem, ceļojumu aprakstiem un šo žanru dažādiem paveidiem, apbalvotiem un visā visumā mūsu lasītāju labi iecienītiem. Protams, pelnīti, jo, pretēji it daudziem mūsdienu rakstniekiem un rakstītājiem, autore ir saviem lasītājiem visai iztapīga vai – kā franču klasicisma kritiķi un citi liekēži pieprasīja – pieklājīga. Gubiņa nepievienojas tiem autoriem, kas zobojas par saviem lasītājiem, tos apvaino vai nozākā, varbūt labi neapzinoties tās pretrunas, kādās viņi nonāk, jo lasītājs taču ir tas, kas autoru padara par autoru. Teksts bez lasītāja nav teksts (bet kas teica, ka otras puses varbūt nemaz nav?). Rakstītais produkts bez tā patērētāja lasītāja būtu absurds. Mūsu literatūrā gandrīz viscaur manāma apzināta sūtība, nevis ieslēgšanās pārlicībā *māksla mākslas dēļ*. Tā jūtas aicināta nokāpt tirgus laukumā, maisīties kopā ar citiem līdzcilvēkiem un, ja pagadās, tiem piedāvāt sava veida gara veldzi. Gubiņa gan nekādā ziņā netaisās nevienu pār-

liecināt, neko pierādīt.

Savā uzbūvē klasiskā romāna tematiskais centrs ir latviešu sabiedrības dzīve Toronto. Vita, pajauna, un kā vēlāk izrādās, pamesta sieva, ierodas savas mātes mājā raudzīt, vai mātei nav kas jauns noticis. Ļaunums ir mātes pagiras pēc viesībām iepriekšējā vakarā. Šī aina iezīmē vienu no romāna tematiskām blakus dimensijām. Bijušie imigranti ir tīri labi iedzīvojušies savā jaunajā mītnes zemē, kultūru sadursmes starp veco un jauno *modus vivendi* vairs neizsauc dziļas emocionālas krīzes, sadzīve un pielāgošanās ir iespējama, un asimilācija, vistiešāk iecerotāja pazušana bez pēdām “homogenizēto” iedzimto pūli nedraud nevienam, kas grib paturēt savu nacionālo identitāti. Uzmanības centrā ir vispārcilvēcīgais pārdzīvojumu klāsts, kas it sevišķi izpaužas pie saulrieta paaudzes pārstāvjiem, kas grib vēl no dzīves ko paliekošu gūt. Piemēram, atraitne Ida Egle, kaut it labi samierinājusies ar savu eksistenci bez pavadoņa, piekrit, kad visai iznesīgais, drusku švaukstīgais “montreālietis” Roberts Apogs liek priekšā doties izbraucienā, lai skatītu Kanadas krāšņās dabas ainavas agrā pavasarī. Sveši, ceļojumu uzsākot, viņi nekļūst tuvāki, atgriežoties mājās. Kaut kas līdzīgs notiek ar torontietiem levu Leju, kuŗa pamet savu ģimeni, lai dotos uz latviešu centru *Straumēni* Anglijā apmeklēt savu smagi slimo tēvu. Taču galvenais iemesls levai ir satikt savu seno dienu mīlestību Egonu, par kuŗu viņas atmiņu dzīlēs gruzd nepiepildītas vēlēsšanās. Arī šis ceļojums beidzas neveiksmīgi. Vecuma dienu mīlestības soļījumi tik bieži ir māņi, bet saulrieta tuvums ir patiess un uz mācīgs. Vita romāna beigās atrod savu māti mirušu, un tās nav *Liebestod* sekas. Mīlestība nav pienākums, bet pienākums var tuvoties mīlestībai zināmās situācijās. Franču klasicismā ir vietām līdzīgas izpausmes, bet, protams, nevajadzētu šīs līdzības uzsvērt. Gubiņa tāpat kā franču klasiķi uzmanību veļta cilvēka intīmai dzīvei, dara to delikāti un nosvērti. Kritiskie momenti cilvēka dzīvē paliek prāta vadīti, tie aprakstīti apvaldīti, neiesaistoties spēcīgos jūtu uzplūdumos. Tāds varētu būt latviešu klasicisms, vismaz viens tā paveids. Romāna izteiksmes veids ir izteikti vienlīdzīgs un rūpīgi kopts. Tēli tur apgrozās bez pārmērīgiem žestiem vai runas izlēcieniem. Drusku paradoksāli, ka jau tik ātri pēc traģiskiem notikumiem mūsu tautas dzīvē varam atrast mūsu literatūrā izteiksmes, kas pielīdzināmas klasicismam. Gala punkts nav vēl pieliekams, taču brīnīties jau var.

Juris Silenieks